

โครงการวิจัยเรื่องผลกระทบของสถานสุรากระแสใหม่ต่อการผังเมืองและการเปลี่ยนแปลงเมือง
กรณีศึกษาชอยนานา เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ผศ. ดร. นพวงศ์ รัชกษพันธ์

วิทยาลัยโลกคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โครงการวิจัยนี้มุ่งศึกษาสถานสุรากระแสใหม่ใน 3 ประเด็นหลัก คือ (1) การสร้างแบรนด์และอัตลักษณ์ของสถานสุรากระแสเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ในเมือง (2) ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงย่านและเมือง (3) ข้อพิพาทเชิงพื้นที่ ในการนี้ได้เลือกชอยนานา เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมาบริเวณดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงจากย่านค้าส่งและพาณิชยกรรมทั่วไป ไปเป็นย่านท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานบันเทิงตอนกลางคืน ปัจจุบันชอยนานากลายเป็นที่ตั้งของสถานประกอบการสุรากระแสใหม่ ที่มีชื่อเสียงในหมู่ผู้บริโภครุ่นใหม่ จนนำมาซึ่งการเปลี่ยนภูมิศาสตร์กายภาพและสังคมของชุมชนรอบข้าง สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. สถานสุรากระแสใหม่แตกต่างจากสถานสุราทั่วไป คือการให้ความสำคัญกับประเด็นการออกแบบในหลายด้าน (เช่น การตกแต่งภายใน การออกแบบสถาปัตยกรรม แสงไฟ ดนตรี เมนูอาหารและเครื่องดื่ม พื้นหลังเพื่อการถ่ายรูป) เพื่อสร้างประสบการณ์องค์รวมให้แก่ลูกค้าที่มากกว่าการดื่มสุราเพียงอย่างเดียว โดยประเด็นนี้ สอดคล้องกับ พฤติกรรมการบริโภคสุราของคนเมืองรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงไป และแตกต่างจากมโนทัศน์ (และอคติ) ดั้งเดิมที่มีต่อคนดื่มเหล้า ผู้บริโภคยุคใหม่มองว่าเป็นเรื่องของรสนิยม กล่าวคือคนกลุ่มนี้ไม่ได้ต้องการเพียงความเมา แต่ต้องการความจรรโลงใจทางสุนทรียศาสตร์จากการมีส่วนร่วมในร้าน ดังนั้นจึงมองการดื่มสุราเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการเข้าสู่สังคม การแสวงหาบรรยากาศใหม่ ๆ การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์

2. การเข้ามาของสถานประกอบการสุรากระแสใหม่เหล่านี้ นำไปสู่การเปลี่ยนของย่านเก่า โดยการใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนไปจากการอยู่อาศัยและพาณิชยกรรมขนาดชุมชน กลายเป็นกลุ่มผู้บริโภคใหม่ที่เข้ามาใช้พื้นที่ เมื่อกิจการที่คล้าย ๆ กันมาอยู่ร่วมกัน

จะก่อให้เกิดพัฒนาการทางเศรษฐกิจจากการอยู่เป็นกลุ่มก้อน เอกลักษณ์ของย่านจึงเด่นชัดขึ้น ปรากฏการณ์มีผลในการกระตุ้นเศรษฐกิจและรายได้ของย่าน ทำให้อาคารเก่าได้กลับมาใช้งานใหม่ ตลอดจนเกิดกิจการใหม่ ๆ ที่ไม่จำกัดแค่ร้านสุราเพียงอย่างเดียว แต่รวมไปถึง ร้านอาหาร ร้านกาแฟ โรงแรมและโฮสเทล เป็นต้น

3. อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของย่านก่อให้เกิดข้อพิพาทเชิงพื้นที่ ซึ่งเกิดมาการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายและไม่สอดคล้องกัน การที่ข้อบัญญัติผังเมือง ตีกรอบกว้าง ๆ จึงสร้างเงื่อนไขให้การใช้ประโยชน์ที่ดินที่อาจจะไม่เข้ากันมาอยู่ใกล้กัน จนก่อให้เกิดข้อผิดพลาดและเกิดความขัดแย้งทางพื้นที่ งานวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นข้อพิพาทประเด็นต่าง ๆ เช่น เสียง ขยะ และสุขาภิบาล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการใช้โครงสร้างสถาปัตยกรรมแบบเก่ามารองรับกิจการแบบใหม่

จากประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ งานวิจัยอยากจึงชี้ให้เห็นว่า ปรากฏการณ์ของบาร์กระแสใหม่เป็น ปรากฏการณ์ที่ซับซ้อน ไม่สามารถลดทอนตัดสินผ่านมุมมองศีลธรรม (ว่าดีหรือไม่ดี) หรือมุมมองพยาธิวิทยา (ว่ามีประโยชน์หรือมีโทษต่อร่างกาย) ดังนั้นจึงไม่ควรตัดสินเพียงแค่ มาตรการควบคุมการให้อนุญาตดำเนินกิจการ ประเด็นที่สำคัญกว่า คือความเข้าใจในภาพกว้าง ว่า ตำแหน่งแห่งที่ของสถานสุราสมัยใหม่มีบทบาทใดของชีวิตผู้บริโภครุ่นใหม่ในเมือง และอยู่ในบริบท ใดของการพัฒนาเมืองและย่าน และสร้างผลกระทบทั้งบวกและลบให้ย่านและประชากรที่หลากหลาย ของย่านนั้นอย่างไร